

Вільям Шекспір

Сонети

Харків
«ФОЛІО»
2025

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

1

Ми пагінці плекаємо кущів,
Щоб відновить красу троянди ними.
Хай кущ старий і всохне без дощів, —
Весною пагін молодий цвістиме.

А ти, в свій блиск закоханий без меж,
Марнуєш скарб, позичений в природи,
І з голоду серед достатку мреш,
Жорстокий вороже своєї вроди.

Провіснику весняної снаги,
Коротких днів окрасо нетривала,
Твоя самітність нині в ланцюги
Потік життя безжально закувала.

Над світом змилуйся і дар краси
Новим вікам назустріч понеси.

2

Як сорок зим, суворі й невмолимі,
Чоло твоє поріжуть молоде,
А врода юності більш не цвістиме
І вже зів'ялим листом опаде, —

3

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Що скажеш ти, де молодості шати?
Слова «Я зберігав недбало їх»
Ганебним будуть вироком звучати
Тоді в устах, розтратнику, твоїх.

Чи відповідь не краща від тієї:
«Оце мій син, на нього подивись,
В нім виправдання старості моєї
І свідчення, яким я був колись».

Раз по раз дивлячись на сина свого,
Подібним станеш сам до молодого.

3

В свічадо глянь на свій дозрілий квіт, —
Чи то ж не час тобі нащадка мати?
Сівби уникнувши, обдуриш світ,
Якусь жону позбавиш благодаті.

Котра з дівчат не дасть під твій посів
Свого лона безколосу ниву?
Та й хто б самозакоханий хотів
Зійти в могилу, занедбавши жниво?

Ти — матері свічадо, і вона
Стрічає там свої далекі квітні.
Так і до тебе юність чарівна
Загляне в зморщок вікна непривітні.

Не кинеш сліду в пам'яті людській, —
То сам умри, і згине образ твій.

4

Ти, любий марнотрате, не владар
Отого спадку, що марнуєш нині, —
Природа щедра, та красу не в дар,
А в позику лише дає людині.

Чому ж, скупарю, зловживаєш ти*
Щедротами, що дані для роздачі?
Чому цінностям не даєш рости,
Ховаєш скарб, як той лихвар ледачий?

Ти — сам крамар і сам же — покупець,
Сам — розкрадач у свого Я господі.
Та як життю настане вже кінець,
Не станеш ти перед судом, як злодій?

Свою красу — намарне вжитий скарб —
В могилу візьмеш ти, лихий скупар.

5

Всеволодний час зродив краси взірець,
Що досконалістю вражає зір.
Тоді нищителем стає творець
І нищить свій неперевершений твір.

Це ж саме він під вітру дикий рев
Жбурляє літо злій зимі до ніг,
І пада лист, і стигне сік дерев,
І всю красу вкриває мертвий сніг.

---

¹ Коментарі до слів, речень і віршів, позначених зірочками, дивіться в розділі «Примітки», що в кінці книги.

Коли б не квітів запахуший хміль —
Текучий бранець у тюрмі зі скла*, —
Забули б ми в морози й заметіль
Красу весни, що квітами цвіла.

У тій тюрмі зелений гине лист,
Не пахощі — душі і тіла вміст.

6

Не дай зимі нищівною рукою
Весни й твоєї погубити шал.
Жагою сповни будь-який фіал,
Помнож скарби не літом, а весною.

Це — не лихварство, гідне осороми,
А з власної краси належний зиск,
Це сил поновлення і юний блиск,
Це десять Я навколо тебе в домі.

Ти щастя десять би разів помножив*,
Якби відбився в десятьох синах.
Що візьме смерть? Хіба нікчемний прах,
Бо погасить твого вогню не зможе.

Вродливий ти, тож не давай краси
Під вістря невмолимої коси.

7

Поглянь на схід, як в сяйві благовіснім
Лице вогненне ранок підійма,
І вся земля тим променям навкісним
Вітання шле, ясніючи сама.

Зеніту дійде світла колісниця*,
Як молодість — найкращої пори,
І ми за сяйвом повертаєм лица,
Рвучись душею й тілом догори.

Коли ж з горба небесного поволі
Світило стомлене іде на спад,
Його красу забувши, мимоволі
Ми до землі вертаємось назад.

Пополудні й твою забудуть вроду,
І сам помреш, як не поновиш роду.

8

Ти — музика, чого ж музичні звуки
Печаль породжують в очах твоїх?*

Чом любиш те, що завдає лиш муки,
Радієш прикрощам і прагнеш їх?

Ті звуки, здружені в одному концерті,
Твій дух бентежать, нищать супокій?
В них докір лиш самотності упертій
І докір безпотомності твоїй.

Чи чуєш ти, як струни дружним ладом
Озвалися на ніжний звук струни?
Неначе пісню, посідавши рядом,
Співають батько, мати і сини.

І звуки ті без слів проголосили:
«В твоїм житті не має соло сили».

9

Чи втримує тебе від шлюбу страх,
Щоб не лилися сльози удовині?
Якщо ж краса, не втілена в синах,
Разом з тобою щезне в домовині,

То безпотомною жоною світ
Розпачливо ридатиме в жалобі.
Син — втіха удовина: мужів цвіт
Живе для неї в синовій особі.

Не щезне скарб змарнований, о ні!
Він тільки з рук перейде в інші руки.
То гине світла врода повесні,
Як не несуть її сини і внуки.

Чи має добрі до людей чуття,
Хто сам собі вкорочує життя?

10

Спростуй чутки, позбавлені підстав,
Що, люблений, нікого ти не любиш
І спадщину, що від батьків дістав,
Ганебно так, так нерозважно губиш.

Жорстокий вороже, в добрі своїм
Вдаєшся ти до нищення й розбою, —
Ти люто батьківський руйнуєш дім,
Що мусив быть поновлений тобою.

Змінився сам, тоді змінюсь і я.
Чи треба ліпшого любові дому?
Ласкавий будь, як зовнішність твоя,
І стань господарем у домі своєму.

Змінився — таж любиш ти мене, відай, —
І синові свої скарби віддай.

11

Йдучи в ущерб, ти в синові ростеш,
Що навесні плекав колись при собі.
Він твій вогонь несе в своїй особі,
Його снага стає твоєю теж.

Це мудрості закон, який стоїть
Основою усіх основ назавше.
Вогонь життя без нього, відпалавши,
Навік би згас за шість десятиліть*.

Хай безпотомно йдуть у небуття
Безликі й ниці пасерби природи.
Тобі ж вона не шкодувала вроди,
І мусиш ти продовжити життя.

Вона тебе різбила на печать, —
Пора вже й відбиватися почать.

12

Коли годинника подзвіння сонні
Звістують дня померклого відхід,
Коли безжально сніг ляга на скроні
І осипається фіалки цвіт;

Коли тремтять безлисті верболози,
Де в спеку тінь була для череди,
А вицвіт літа у снопах на возі
Трясе остюччям сивим бороди*, —

Я думаю про квіти нетривалі —
Краси твоєї швидкоплинний цвіт, —
Невже судилось їм в років проваллі
Загинути, осиротивши світ?

О ні! Не знищить їх коса осіння,
Коли від них розсіється насіння.

13

О, не міняйся, будь же сам собою!
Не будеш ти собою, живши сам.
Свою красу ти б міг зробить тривкою,
Коли б віддав її своїм синам.

З лиця землі тоді не зможе стерти
Твого образу жорстокий час.
Ти будеш сам собою і по смерті
У спадкоємцеві своїх окрас.

Хто дасть палити батьківську господу?
Та син її статечний береже ж
В зимові дні, у спеку і негоду
Супроти бурі, шашеля й пожеж.

Коханий мій, не будь же марнотратом, —
Ти батька мав, то будь і сам же татом.

14

По зорях я гадати не бажаю,
Хай знана астрономія мені*,
Я не скажу, чи бути урожаю,
Чи голоду, пожежам і війні.

Я й за хвилину наперед не бачу
Ні бур, ані морозів, ні відлиг,
Царям не врочу успіхів, невдачі,
Що в знаках неба сховані від них.

Та я одне пророчу безпомильно,
З очей-зірок твоїх читаю те:
Квіт правди і краси цвістиме спільно,
Як по тобі нащадок твій зросте.

Коли ж на світі не залишиш сина,
Загине правда і краса загине.

15

Коли подумаю, що мить єдина
Лежить між розквітом і сном могил,
Що світ — видовище, в яким людина
Підвладна силі неземній світил*;

Коли дивлюсь, що нас, немов рослину,
Вирощують і нищать небеса,
Що юний шал трива одну хвилину,
А там навек безслідно погаса, —

Стривожений несталістю такою,
В розпуці гину я, відома річ,
Бо Час і Розпад ладяться війною
Твій день ясний перетворить на ніч.

І я іду на Час несамовитий,
Щоб нищене словами відновити.

16

Але чому, як час почав облогу,
Не йдеш війною на тирана сам?
Мій вірш слабкий*, він опору тривкого
Не виставить запеклим ворогам.

Досягши верховин краси і сили,
Лани незаймані ори і сії:
Красуні лона радісно б відкрили,
Щоб юний образ повторити твій.

І проросте твоє найбільш тривале
Нове життя і тіла, і душі,
Якого внукам би не змалювали
Мої убогі й немічні вірші.

Віддай себе — і житимеш в століттях
В малюнку власному — у рідних дітях.

17

Ну, хто ж колись повірить в ці слова,
Хай щиро цноти в них твої відбиті?
Мій вірш, як напис на могильній плиті,
Твоїх ціннот усіх не відкрива.

Коли б красу твою неповториму
Зумів я повністю відбити враз, —
Сказали б люди: «Бреше віршомаз,
Сю вроду він списав із херувима».

Взяли б на кпини зжовклі папірці,
Немов дідка, що ласий на похвали.
Та й казкою б нікчемною назвали
Усе, що бачим на твоїм лиці.

А хай твій син в далекі дні сягне ті,
Ти житимеш і в синові, й в сонеті.

18

Рівнять тебе до літньої пори?
Ти сталіший, чарівніший від неї.
Весняний цвіт зірвуть лихі вітри,
І літа мить мигне лиш над землею.

Небесне око розсипа жарінь,
А то сховається в часи негоди, —
І на красу, бува, лягає тінь
В мінливості примхливої природи.

Твоєму ж літу в осінь не ввійти,
Рокам краси твоєї не зітерти,
І смерть тебе не годна досягти, —
В моїх словах ти не підвладний смерті*,

Аж доки дишуть люди, бачить зір —
В моїх словах ти житимеш, повір!

Зміст

СОНЕТИ	3
Післямова. <i>Олена Алексєєнко</i>	106
Примітки. <i>Олена Алексєєнко</i>	118